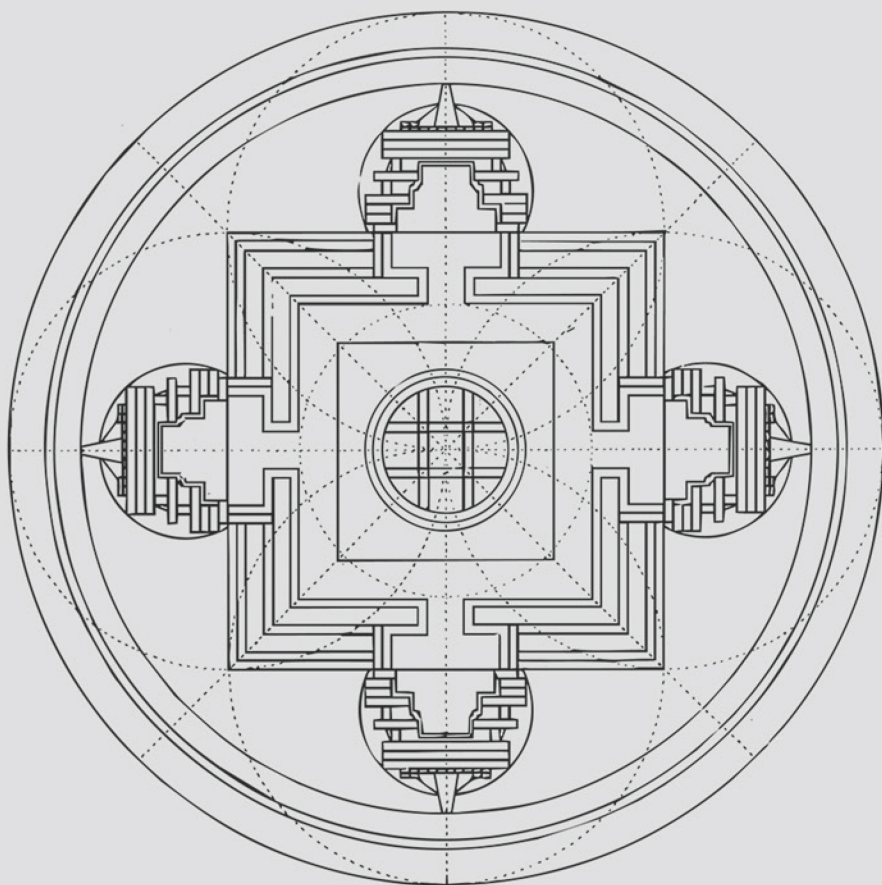

keréknyomok

2015/9. SZÁM ORIENTALISZTIKAI ÉS BUDDHOLÓGIAI FOLYÓIRAT

Tartalom

A szerkesztő megjegyzése	5	GIUSEPPE TUCCI A mandala, mint a reintegráció eszköze	91
VISSZAEMLEKEZÉSEK, TANULMÁNYOK, FORDÍTÁSOK		NARANCSIK GABRIELLA Jung mandalái és az Eranos köre	99
BETHLENFALVY GÉZA Horváth Z. Zoltán (1955–1996)	7	KELÉNYI BÉLA A Guhjaszamádzsza mandala méretarányai és megrajzolásának szakaszai	113
KICSI SÁNDOR ANDRÁS Horváth Zoliról	13	GELLE ZSÓKA Jolmó mandala	133
VÉGH JÓZSEF Horváth Z. Zoltán műveinek jegyzéke	16	KRITIKÁK, RECENZÍÓK	
VÉGH JÓZSEF Hit és tudás: Képzeletbeli beszélgetés Horváth Z. Zoltánnal	22	Agnieszka Helman-Ważny: The Archaeology of Tibetan Books	145
SZABÓ KRISZTINA – TÓTH ZSUZSANNA A megszabadulás ékköve – részlet 2.	36	Michael Henss: The Cultural Monuments of Tibet, I–II.	147
VÉGH JÓZSEF Nágárdzsuna Baráti levele	49	SUMMARIES IN ENGLISH	149
KELÉNYI BÉLA Az elmandalásított világ	78	E SZÁMUNK SZERZŐI	

Kritikák, recenziók

Agnieszka Helman-Ważny: *The Archaeology of Tibetan Books*

Leiden/Boston: Brill, 2014, 311 oldal, illusztrációkkal, ISBN: 978-90-04-27504-1

Agnieszka Helman-Ważny papírrestaurátorként 1997-ben egy tibeti könyv restaurálását választotta diplomamunkájának. Mára számos tanulmány és cikk szerzőjeként elismert szakértővé vált a tibeti könyv kutatása terén, a *The Archaeology of Tibetan Books* című tanulmánykötete pedig több évtizedes munkájának összefoglalása. Ebben a szerző úgy vizsgálja a „könyvet”, hogy tanulmányozása tárgyi leletként ad lehetőséget a tibeti kultúra kutatására, ezért is adta művének *A tibeti könyv archeológiája* címet.

Ahogy a bevezetőben olvashatjuk, a tibeti dokumentumok nem szűkíthetők le Tibet területére, hiszen a tibeti nyelv egész Közép-Ázsiában volt a buddhista vallás nyelve. A szerző először más-más tudományág megvilágításán keresztül próbálja meghatározni azt a módszert, mellyel a könyvészet jellemzői alapján fel lehet állítani különböző tipológiákat. A tibeti könyvek kormeghatározása igen nehéz feladat; ugyan a szövegek kolofonjaiban találhatunk erre vonatkozó adatokat, ezek sokszor nem egyértelműek vagy elégségesek, így a szerző a könyvek anyagi oldaláról, a papír elemzésének lehetőségei felől közelíti meg a kérdést. Először a papírkészítés lépéseit tárja elénk, kezdve a Tibetben használatos papírnyersanyagok bemutatásával, majd a papírkészítés három fő technikáját veszi sorba: a szövött, a merített és a gépi papírt. A papírlapok jellemzőiként pedig a következő meghatározásokat adja meg: méret, felszín, fény, szín, textúra és vastagság.

Egy tibeti könyv előállítását elsősorban egy patrónusnak köszönhető, akinek „buzdítására” írja meg a szerző a művét, illetve támogatásával fedezik a könyv előállításának költségeit. A szerző bemutatja a könyvkészítés lépéseit, módszereit, történelmi hátterét, kiemelve a környező országoktól (India, Kína) szerzett tapasztalatokat. Megismerkedhetünk a könyvtípusokkal, illetve kötési módjaikkal, formátumaikkal, valamint ezek tibeti terminológiájával. Mindegyik könyvtípust illusztrációval szemléltet, illetve jelöli jelenlegi tárolási helyét, megkönnyítve ezzel az adott típusú könyveket kutató szakemberek munkáját.

A szövegek lejegyzéséhez a leggyakrabban két betűtípus használatos: a „fejes” (t. *dbu can*), illetve a gyorsíráshoz használt „fej nélküli” (t. *dbu med*). A kötetben az íráshoz használt tinta készítéséről és színezéséről, sőt, az íróeszközökről és a tibeti papírkészítés történetéről, technikáinak részleteiről, eszközeiről is olvashatunk.

A szerző szembeállítja a kéziratosokat a nyomtatott könyvekkel, melyek a tibeti kultúrában máig egymás mellett léteznek. Tibetben fanyomatos könyvkészítést alkalmaznak, melynek technikájával, valamint – a tibeti Kánon, a *Kangyur* szemléltetésén keresztül – a sokszorosítás módszerével is megismerkedhetünk. Az illusztrált tibeti könyvek jelentős típusa az aranytintával íródott kézirat. Ezeknek a különleges típusú dokumentumoknak

formátumait és kötési technikáit, valamint a könyv lapjainak külalakját, a szöveg és az illusztrációk elhelyezkedésének irányvonalait is felfedezhetjük. S mivel a tibetiek a vallási témájú könyveket a buddhák „beszédét” megjelenítő „támaszként” (t. *gsung rten*) tisztelik, a könyvkészítés ebben a közegben külön művészetnek, vallási cselekvésnek tekinthető.

A kötet egyik különlegessége, hogy a szerző a tibeti könyv állagmegőrzésének is szentelt egy fejezet. Bemutatja a tipikus káreseteket, az ezeket okozó külső és belső tényezőket, valamint a megfelelő raktározási körülményeket, továbbá a különböző konzerválási módszereket is. A függelékekben az alábbi témák találhatók: a *British Library* válogatott tibeti könyveinek leírása; a tibeti *Kangyur* sorozatok könyvészeti adatai; a berlini Nemzeti Könyvtár válogatott tibeti könyveinek leírása; valamint a *Library of Congress* válogatott tibeti könyveinek leírása. A kiadvány szakbibliográfiája teljes körű, alapos tárgymutató indexében pedig a címszavak alárendeltségi viszonyai is fel vannak tüntetve.

A kötet jelentősége abban rejlik, hogy a szerző nemcsak összefoglalja a tibeti könyvre jellemző ismereteket (könyvtörténet, könyvkészítési technika, alapanyagok, könyvformátumok, oldal elhelyezések), hanem összefüggésbe hozza a más tudományágakban (restaurálás), valamint a helyszínen végzett kutatások eredményével, s színes illusztrációkkal szemlélteti mondanivalóját. Olvasmányossága mellett igazi szakirodalomnak tekinthető, mivel a megfelelő helyeken a tibeti terminológiát is feltünteti.

Windhoffer Tímea